

Duran Leblebici'den tanıklıklar

Ciddiyet, fedakârlık, mutluluk

"İTÜ Radyosu'nda spikerlik yapmak hakikaten bir ayrıcalıktı. Ciddi bir işe katkıda bulunuyordunuz... Anonsu başlatırken önümü ilikleme ihtiyacı duyduğumu hatırlarım..." İTÜ Elektrik-Elektronik Fakültesi'nden Prof. Dr. Duran Leblebici, İTÜ Radyosu'nda spikerlik yapmakla kalmamış, diploma çalışmasını da radyo konusunda almış. Gerek radyonun gerekse televizyonun her aşamasına yakından tanık olan Leblebici, o günleri ve o günlere emek vermiş önemli isimleri anlatıyor... Doç. Dr. M. Sait Türköz'ün arşivinden edindiğimiz eski fotoğraflar eşliğinde sunuyoruz...

alan öğrenciler, akşam 8'den 10'a kadar radyonun hem teknisyenliğini hem sunuculuğunu yapardı. Haftada üç gün yarım saatlik bir klasik Türk müziği yayını olurdu. Geri kalan zamanlarda klasik Batı müziği çalınırdı. İTÜ Radyosunda spikerlik yapmak hakikaten bir ayrıcalıktı: Sürekli olarak iyi müzik dinleme imkânınız vardı. Ve ciddi bir işe katkıda bulunuyordunuz... Hep Mozart'la, "Türk Marşı"yla başladık. Pikaba "Türk Marşı"nın taş plağı konurdu, plağın belli bir yerinde ses kısılır ve anons başlardı. O anonsu başlatırken önümü ilikleme ihtiyacı duyduğumu hatırlarım.

Mezuniyetinize kadar göreviniz sürdü mü?

Evet. Son sınıfta, 1957'de diploma travayını almak için kürsüye başvurduğumda, Mustafa Santur hoca, bana İTÜ radyosunun planlanmış olan yeni donanımının bir bölümünü konu olarak verdi: 42 metre kısa dalga vericilerinin monitör alıcıları ve monitör osiloskobunun tasarımı, yani yayının kalitesini gözlemek için bir cihaz... Bu travayı alınca Yüksek Frekans Tekniği kürsüsünün neredeyse bir mensubu oldum. Mustafa Santur kürsü başkanıydı, Adnan Ataman benim öğrenciliğimde doçenti, sonra profesör oldu. O zaman doçent olup sonra profesör olan Tah-

Halit Kıvanç'ın "İTÜ'de TV" kitabındaki bir not, "İTÜ televizyonunun en hareketli dönemini, Yüksek Frekans kürsüsünün bir asistanı olarak mutfaktan izlemiş olduğunuzu" yazıyor. Bu hareketli dönemi biraz deşelim mi?

Duran Leblebici: Doğru, ama ben biraz daha öncesine gideyim... İTÜ Radyosuyla ilişkim, öğrenciliğim sırasında program sunucusu olarak başladı. 1953'de üniversiteye girdim. 1954 sonunda bir elemenden geçerek spikerler arasına katıldım. Bu görevi

İTÜ TV deyince ilk akla gelen isim Prof. Dr. Adnan Ataman, 1975 yılına ait bir fotoğrafta...

sin Saya da vardı. 12 kişilik öğrenci grubuyla hocalar laboratuvarında bir bütünleşme içindeydi. Geç saatlere kadar, hatta haftasonları da çalışırdık.

Tekniğin yanı sıra, müziğe de ilginiz var mıydı?

Çorum Lisesinde, müzik öğretmenimizle işbirliği yaparak İstanbul'dan çok güzel plaklar getirtmiştik ve öğle saatlerinde bahçeye hoparlörle o plaklar yayınlanırdı. O yayının işini de nedense ben yapardım. Müzikle yakınlaşmam o sayede olmuştur... İTÜ Radyosunun geniş bir arşivi vardı, tanımadığım bestecileri ve icracıları dinleme şansına orada sahip oldum. Unutamadıklarımın bir tanesi Igor Oistrakh'ın çaldığı Brahms keman konçertosu, diğeri de Ginette Neveu adında bir viyolonistin çaldığı Sibelius keman konçertosudur. Bu plaklar radyomuzun diskoteğinde hâlâ vardır...

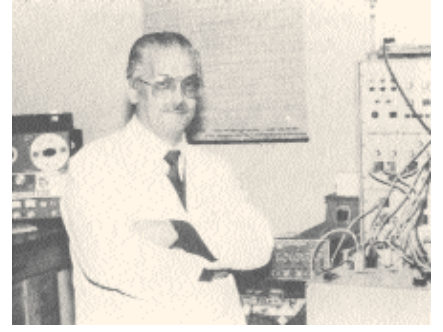
Klasik laboratuvarlar veya derslerin ötesinde, gerçekten işleyen bir mekanizmanın parçası olmak, öğrenciler için büyük bir imkân olmalı.

Benim diploma travayım başlamadan evvel, radyo çerçevesinde önemli bir olay daha gerçekleşti:

Türkiye'nin ilk FM radyo vericisinin yapılması. O zamana kadar yayınlar 42 ve 47 metre kısa dalga üzerinden yapılıyordu. Biri 500 watt, diğeri 1 kwatt'lık. Bunlar daha çok hocalar tarafından gerçekleştirilmiş vericilerdi. Ama FM vericisi, 54' de mezun olan Pertev Apaydın'ın diploma travayı olarak gerçekleştirildi. 99.1 MHz'den yayın yapıyordu ve Türkiye'de frekans modülasyonu (FM) yayın yapan ilk vericiydi. Bu tamamlandıktan sonra, kısa dalga vericilerine ilave olarak, FM vericisinden de yayın başladı. O dönem ülkemizde FM alıcıları son derece sınırlıydı. Tahmin ediyorum, İTÜ radyosunun tiryakileri bu ilk FM vericisi sayesinde Türkiye'nin FM alıcı sayısını art-

Stüdyo teçhizatının ve vericilerin kürsüde diploma travayları olarak yapılması geleneği uzun süre devam etti. Diploma çalışması olarak, sadece kağıt üstünde tasarım yapmıyordunuz, önemli sorumluluğu olan bir alanda kullanılacak bir cihazı gerçekleştiriyordunuz...

tırdılar. Stüdyo teçhizatının ve vericilerin kürsüde diploma travayları olarak yapılması geleneği uzun süre devam etti. İlk stereo FM yayını gene İTÜ Radyosu tarafından, Osman Palamutçuoğulları'nın diploma çalışması olarak gerçekleştirildi. Radyo kapatılma durumunda kalınana kadar bu üretkenlik devam etti: Diploma çalışması olarak, sadece kağıt üstünde tasarım yapmıyordunuz, önemli sorumluluğu olan bir alanda kullanılacak bir cihazı gerçekleştiriyordunuz... Radyonun teknik altyapısının değiştirilmesi ve gerçekleştirilmesi kürsününün öğretim üyelerinin sorumluluğundaydı. Müzik yayınlarının yönetimi ise Adnan beydeydi. Kadroya yeni alınacak öğrencilerin seçimini kendileri yapardı, ama öğrenciye güvene dayalı bir okuldu İTÜ Radyosu.

Y.Müh. Yücel Durusoy. İTÜ Radyosu'nun çok değerli taş plak koleksiyonunun korunması ve günümüze aktarılmasını onun titiz çalışmalarına borçluyuz.

Siz plak önerebilir miydiniz?

Hayır. Program hazırlanırdı, basılırdı, gazetelere –zannederim sadece Cumhuriyet verirdi– ve abonelerine postayla gönderilirdi. O programlara harfiyen uyulurdu. Ama yayının dışı saatlerde istediğimiz plakları dinleyebilme imkânı vardı, bu da bir ödül gibiydi bize. Çok ciddiyetle yapılırdı yayınlar. Programları hazırlama işinde mesela İdil Biret'in empozaryosu Ömer Umar veya Fatih Pasiner yardımcı olurlardı. Daha sonra, Vural Tekeli'nin katkıları da unutulmaz.

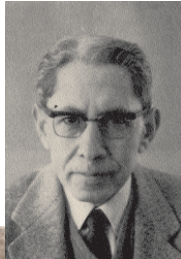
Televizyon yayınlarından bahsedelim biraz da.

İstanbul'da alıcı sayısı çok azdı, bunlardan ikisi üniversitedeydi. Gümüşsuyu'ndaki A 501 anfisine bir alıcı kurulurdu ve yayınlar oradan seyredilirdi, hem öğrenciler, hem dışarıdan insanlar gelirdi. Bugünküyle kıyaslanmayacak kadar küçük ekranlı cihazlarda, kötü kaliteli, siyah beyaz bir yayındı bu, ama keyifle izlenirdi. Beyoğlu'nda birkaç mağazanın vitrinine de televizyon koymuşlardı, yayın saati geldiğinde, dükkanların önü çok kalabalık olurdu... Bu yayınlar Santur hocanın girişimiyle başlatılmış ve yayın teçhizatı Philips tarafından kısmen hibe olarak, kısmen de parası ödenerek temin edilmiştir. Teçhizatın Hollanda'da imalatı sırasında Adnan hoca orada bulunmuştur ve teçhizatla beraber Türkiye'ye gelerek kurulmasında önderlik etmiştir. Sonuna kadar da televizyonun yöneticiliğini

Soldan sağa: Sabri Erserin, Lütfi Yenel, Vural Tekeli, M.Sait Türköz, Tanju, Emin Usluer, Aldo Dorfani. 1973 İTÜ Televizyon Stüdyosu.

yürütmüştür Adnan bey. Radyo için söylediklerim televizyon için de geçerli: Mühendislik öğretimi açısından çok güzel katkılar sağlandı. Yayınların sona erdiği tarihte, kameralar hariç her şey İTÜ'de öğrencilerin diploma çalışması olarak gerçekleştirildiği cihazlardan oluşuyordu: Bütün stüdyo teçhizatı, vericiler, antenler... O dönemde televizyon teçhizatı kültürünü tanıma şansına sahip olan genç mühendis adayları, sonraki yıllarda televizyon yayınları TRT tarafından başlatıldığında, kurucu ekiplerin başında olmuşlardır... Yayıncı-

lık açısından da bir okul olmuştur İTÜ TV. Ben ekibe dahil olmadım, ama mutfaktaydım. Televizyonun tartışılmaz duayeni Halit Kıvanç başta olmak üzere Fecri Ebcioğlu, Fatih Pasiner gibi isimler ilk programlarını İTÜ'de yaptılar. Sanatçılar saymakla bitmez: Mesela Özdemir Erdoğan, Alpay, Emel Sayın, Ajda Pekkan... Türkiye'nin müzik gündeminde olan hemen hemen herkes, İTÜ'de ilk defa kameranın gözüne bakma şansını elde etmiştir. İTÜ Televizyonu pek çok "ilk"e imza atmış. İlk maç naklen yayını da İTÜ

İTÜ TV'nin fikir babası Prof. Dr. Mustafa Santur, Belgrad ormanlarında bir piknikte öğrencileriyle.

O dönemde televizyon teçhizatı kültürünü tanıma şansına sahip olan genç mühendis adayları, televizyon yayınları TRT tarafından başlatıldığında, kurucuların başında olmuşlardır. Yayıncılık açısından da bir okul olmuştur İTÜ TV.

Televizyonunda yapılmıştır. 1961 yılında, bir Türkiye-Sovyetler Birliği maçı yayınlanmıştı, Taşkısla'nın çatısına konan teleobjektifli bir kame-rayla. Tabii o zaman bant yoktu, kaydedilemiyordu bunlar. Daha sonraki yıllar bir radyolink alındı, staddan link aracılığıyla naklen yayın yapılması imkânı ortaya çıktı. Bir-iki maçın yanısıra, 19 Mayıs törenleri de naklen verilirdi. Onlardan birinde ben de bulunmuştum. Kulakları çınlasın, Halit Kıvanç'ın ilk kez bir telsiz mikrofonu kullandığını hatırlıyorum saha içinde. Telsiz kullanmak o dönemde yasaktı, cihazın bir telsiz olduğunu gizleyerek, biraz kamufle ederek yayın yapmıştık.

O dönemde televizyon yayınlarına emek veren önemli isimleri sizden dinlemek isteriz

İsmi en başta zikredilmesi gereken iki insan vardır. Biri Adnan Ataman, diğeri Aldo Dorfani. Aldo Dorfani'yle asistanlık dönemimde aynı odayı paylaştık. İsminden de anlayacağınız gibi İtalyandır, birkaç kuşak Türkiye'de yaşamış levanten bir aileden gelir. Türk okullarında okumuştur. Aslen Edirnelidir, dedesi konsolosmuş. Son derece iyi bir insan ve iyi bir mühendisti. Televizyonla ilgili diploma çalışmalarını yönlendirdiği gibi, yayınların da teknik sorumlusuydu. Olağanüstü bir yetkinlikle ve fedakârlıkla görevini yerine getirirdi. Genç yaşta bir kaza sonucu aramızdan ayrıldı. Onu kaybedişimiz, yine mesleğine olan sevdasının bir sonucudur. Bir arkadaşımızın evinde yayınlar iyi alınmıyormuş. Anteni düzeltmek için çatıya çıkarken, binadaki kullanılmayan ve

ağzı açık duran bir asansör boşluğuna düşerek hayatını kaybetti...

Sizce yaşasaydı ilerleyen yıllarda İTÜ bünyesinde mi kalırdı, yoksa televizyonculuğun gelişmesine paralel olarak, örneğin TRT’de mi görev almak isterdi?

Aldo’nun hayatta olduğu yıllarda bizim kürsüde o kadar güzel bir hava vardı ki, aramızdan herhangi bir kimse kapıyı kapatıp çıkmak istemezdi. İTÜ gibi bir öğretim yuvasında kendini eminim daha iyi hissederd. Öğrencilerle ilişkisi son derece iyiydi... Tabii isimleri sayarken, Telekomünikasyon kürsüsü öğretim görevlisi Yücel Durusoy’u da anmak gerekir... Radyo ve televizyonun yayın elemanı olarak çok fedakâr hizmetler yapmıştır. Çok önemli bir hizmeti de şu oldu: İTÜ radyosunun yayını durdurulduktan sonra, disko-tek varlığının korunması misyonunu üstlendi. O plakları, bantları titizlikle kolladı, dağılmamasını, sahipsiz kalmamasını sağladı. Kampüste yeniden yayına geçtikten sonra, güvenli bir ortamın varlığından emin olduktan sonra bu görevi devretti. Şimdi radyonun sorumlusu Süha Çalkıvıdır.

Ya Adnan Ataman? Onu nasıl hatırlıyorsunuz?

Aldo’nun ölümünden sonra tanıştığım başka bir odayı da, Adnan beyle uzun yıllar paylaştık. Tam bir misyonerdi. Radyo ve televizyon dışında pek bilinmeyen bir hizmeti daha vardır: İTÜ Kütüphanesinin kurulmasına ve periyodik yayınlarla zenginleştirilmesine çok katkıları oldu. Amerika’dan doktora sonrası buraya gelirken, sahaflardan aldığı koleksiyonları bavulunda getirerek kütüphanenin radyo mühendisliği bölümünün çekirdeğini oluşturmuş ve uzun yıllar kütüphane yöneticisi olarak koleksiyonların devam etmesini sağlamıştır. Ayrıca fakültede ofset yöneticiliği yapması sayesinde, pekçok ders notu ve kitabı hızlı şekilde üretilmiştir.

Halit Kıvanç’la görüşmemizde, Adnan beyin bazı program önerilerine çekinerek baktığını, sık sık televizyonun sadece bir okul olduğunu

vurguladığını öğrendik...

Zannediyorum bir denge kurmak isterdi Adnan bey. Programların bugün görüyor olduğumuz yozlaşmaya doğru gitmesine o günden engel olmak istiyordu. Pekçok renkli programın yapılmasına destek olmuştur buna rağmen...

Televizyonculuk alanında ciddi bir öncülük ve başarı söz konusu. Bunun gururu nasıl, ne şekilde yaşıyordu fakülte içinde?

Oylesine, hayatın akışı içinde yaşanan bir şeydi. Özellikle bu başarıyla ilgilenilmezdi, övünülmezdi, yüceltilmezdi. Bir farkındalık vardı elbette. Ve en önemlisi, o iş yapılırken duyulan mutluluk vardı. Bunların hepsinin gerisinde Santur hoca bulunuyordu. Çatıya anten takılacağı zaman, herkesten önce direğe tırmanacak kadar gözükara bir insandır. Santur hocayla gözükaralık terimini yan yana getirmek zordur, çünkü çok halim selim biriydi. Ama çatıda minicik bir direğin üstüne çıkıp yapılması gerekeni yapan odur.

O ortamda yetiştirdiğiniz için kendinizi şanslı görüyor musunuz?

Evet, o yıllarda o insanlarla birlikte olmuş olmaktan dolayı kendimi şanslı görüyorum. Herkese nasip olmaz.

TRT’nin biraz bu mirasa konduğunu ve sonradan İTÜ’nün öncülüğünü pek ön plana çıkarmadığını düşünüyor musunuz?

Evet, böyle düşünüyorum. İTÜ Televizyonu yayınları durdurulduktan sonra, TRT’nin İstanbul’daki yayınlarına İTÜ’nün alt yapısını kullanarak başlaması konusunda bir protokol yapıldı. Ve bir süre bu yayınlar İTÜ stüdyosundan İTÜ vericileriyle gerçekleştirildi. O protokol görüşmeleri sırasında, o zamanki TRT genel müdürü, Adnan Ataman, Aldo ve ben oturup konuştuk. Ben bir şey talep ettim. Hiç değilse yayınlar başlarken, “bu yayınlar İTÜ Maçka televizyon tesislerinden yapılmaktadır” diye bir not koyulmasını istedim. Ve bu kabul edilmesine rağmen gerçekleşmedi. Teknik Üniversite’nin televizyon konusunda bir tevazuu vardı ve buna TRT’nin gerekli saygı-

Aldo Dorfani’ye saygı:

Yüksek Frekans Tekniği Kürsüsü’nde 12 yıl süreyle değerli bir öğretim ve araştırma elemanı olarak görev yaptı. Yeteneklerinin doruğuna ulaştığı ve en değerli çalışmalarını verdiği bir sırada, çok genç yaşında uğradığı elim bir kaza ile, doldurulması güç bir boşluk bırakarak aramızdan ayrıldı. Onu tanımış olanlar, geniş ve sağlam bilgisini paylaşmadaki cömertliğini, her fırsatta içtenlikle uzattığı yardım elini, bütün etrafı ile dost olmasını bilen, nazik, sevimli ve olgun kişiliğini ve özellikle ele aldığı her işte en mükemmeli aramak için gösterdiği vukufu ve tükenmez titizliğini daima sevgi ve saygı ile anacaklardır.

(İTÜ TV’nin ilk şehidi Aldo Dorfani’nin anısı, İTÜ Elektrik-Elektronik Fakültesi’nde adına açılan köşede yaşatılıyor.)

yı göstermediğini düşünüyorum. Fakülte içinde kimsenin bunu beklemediğini de biliyorum, bundan dolayı kimsenin şikayetçi olduğunu da duymadım. Ama bu saygı, bizim kültürümüzde olması gereken bir şeydir. Televizyonun Türkiye’de başlamasıyla ilgili bazı belgesel programlarda, yıldönümlerinde İTÜ Televizyonu adı şöyle bir geçer, o kadar.

SÖYLEŞİ : Derya Bengi